

*Çocuk Esirgeme Kurumu Neşriyatı “Türk Kadını” Dergisinde “Yeni Kadın” İmajı**

Sevil Lale KURT

Öğr. Gör. Dr., Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ankara

E-Mail: skurt@hacettepe.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-0106-4247

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 01.11.2024 Kabul Tarihi / Accepted: 28.04.2025

ÖZ

KURT, Sevil Lale, **Çocuk Esirgeme Kurumu Neşriyatı “Türk Kadını” Dergisinde “Yeni Kadın” İmajı**, CTAD, Yıl 21, Sayı 43 (Güz 2025), s. 1145-1178.

Kadın olgusu, erişkin dişi tanımlaması üzerinden insanlık tarihi ile eşgüdüm hareket eden kimi zaman rakip, kimi zaman destek kimi zamansa öykünülen bir olgu olarak yerini korumuştur. Kadın gelişen değişen, tarihle birlikte ilerleyen bir güçtür ve bu gücü Himaye-i Etfâl Cemiyeti devamı niteliğinde olan Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu yayını olan Türk Kadını’nda imaj üzerinden okumak ve bu değişime tanık olmak mümkündür. Bu nedenle bu makalede kadın olgusu, “Türk Kadını” merkezinden hareketle ona biçilen, dikilen ve giydirilen bu imaja nasıl bir reaksiyon vermiştir sorusuna cevap aranmıştır. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu neşriyatı hem

* Bu makale, künyesi verilen doktora teziyle bağlantılı olarak üretilmiştir: Sevil Lale Kurt, *Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Neşriyat Politikası Ekseninde Süreli Yayınları (Gülbüz Türk Çocuğu, Çocuk, Ana ve Türk Kadını (1926-1948))*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2025.

çocuk hem de kadın odağında yaptığı yayınlarla aslında yeni toplum inşasına katkı hedefiyle hareket ederken merkezine aldığı çocuk konusunun yanı sıra ilerleyen süreçte çocuğu yetiştirenin anneler olmasından dolayı “Ana” ve sonrasında “Türk Kadını” dergileri ile oluşturulmaya çalışılan toplumun temellerini çocuk üzerinden atmış, kadın üzerinden ise yükseltmiştir diyebiliriz. Bu çalışma işte bu noktada var olan kadın ile olması istenilen kadın arasında nasıl bir köprü inşa edilmiştir? Sorusuna cevap aramış ve bulgular karşılaştırılmalı olarak analiz edilmiştir. Bu çalışma, kadın imajını oluşturma gayesinde alınan yolları, yeni toplum inşasında, kadının “Türk Kadını” dergisi üzerinden tabi olduğu değişimi, bunun etkilerini toplumsal değişimi ortaya koyma hedefinde olmuştur denebilir.

Anahtar Kelimeler: Türk Kadını, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu, kadın imajı, neşriyat.

ABSTRACT

KURT, Sevil Lale, **The Image of the "New Woman" in "Türk Kadını (The Turkish Woman)" Magazine, a Publication of the Child Protection Institution**, CTAD, Year 21, Issue 43 (Fall 2025), pp. 1145-1178.

The concept of womanhood has maintained its place throughout human history, at times as a rival, sometimes as support, and occasionally as an idealized figure, all through the lens of the adult female identity. A woman is a power that evolves and transforms in tandem with history, and it is possible to observe this power—its shifts and expressions—through the imagery presented in *Türk Kadını (The Turkish Woman)* magazine, a publication that continues the legacy of Himaye-i Etfâl Cemiyeti (Society for the Protection of Children), soon operating under the name Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (Turkish Child Protection Institution). This article therefore seeks to answer the question: How has the concept of womanhood, centered on the figure of the “Turkish Woman,” responded to the image ascribed, tailored, and imposed upon her? The publications of Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu, with a focus on both children and women, were driven by the aim of contributing to the construction of a new society. While initially centering on the theme of children, the fact that mothers were the primary figures in raising these children led to the emergence of publications such as *Ana* (Mother) and later *Türk Kadını* (The Turkish Woman). We can say that this institution laid the foundations of society through the child and raised it upon the woman. This study, at this juncture, explores the question: what kind of bridge has been constructed between the existing woman and the envisioned woman? Through a comparative analysis of the findings, this study aims to shed light on the

paths taken to shape the image of women, the transformation of women—who represent the equilibrium point of society—through the lens of the Türk Kadını magazine, and the effects of this transformation on social change.

Keywords: Turkish Woman, Turkish Child Protection Institution, image of woman, publication.

Giriş

Cumhuriyet’ten önce Meşrutiyet Dönemi’nde yayıncılık faaliyetlerinde yukarıya doğru görülen ivme kadına yönelik süreli yayınlara da yansımıştır. Himaye-i Etfâl Cemiyeti¹ adı ile kurulan, ülkemizin en köklü kurumlarından olan Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu, kurulduğu günden itibaren çocuk davasını en önemli ülke davası olarak ele almış, ilerleyen süreçte bu davaya kadın olgusunu da dâhil etmiştir. Kurum bu davasının bir ayağına neşriyat çalışmalarını da dâhil etmiştir.

Cumhuriyet öncesi Meşrutiyet döneminde yayıncılık faaliyetlerinin yoğunluk kazandığı bilinmektedir. Meşrutiyet Dönemi yayınları arasında, olan *Türk Kadını Dergisi*, Mayıs 1918-Mayıs 1919 tarihleri arasında İstanbul’da 21 sayı olarak yayınlanmıştır. Meşrutiyet döneminde basın yayın hayatında yaşanan özgürlükçü hava, beraberinde kadına yönelik bir derginin yayın hayatına girmesine etkiye bulunmuştur. Meşrutiyet döneminde modernleşme ve batılılaşmaya yönelik yapılan çalışmalarda kadın, toplumsal dönüşümde etkin bir unsur olarak göz ardı edilmemiştir. Gerçekleştirilen çalışmalarda Türk Kadını kimliği oluşturulması çabaları görülmektedir.² (bk. Görsel 1) İlk sayısının kapak bölümünde *Kadınlar için çalışır, on beş günde bir çıkar* başlığı bulunmaktadır. İki hafta da bir yayınlanan derginin fiyatı kapağında 5 kuruş olarak belirtilmektedir. Dergi on yedinci sayıdan itibaren yedi buçuk kuruşa çıkarılmıştır.³ Derginin çok pahalı olmaması dolayısıyla orta sınıf alım gücüne hitap ettiği söylenilebilecektir. Derginin eğitim amacıyla çıkarılan bir yayın olduğu, yayın kurulunun öncelikli

¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Makbule Sarıkaya, *Türkiye Himaye-i Etfâl Cemiyeti, 1921-1935*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2011.

² Ayrıntılı bilgi için bk. Seda Öztürk, *Birinci Dünya Savaşı Sonunda Türk Kadını ve Türk Kadını Dergisi*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010; Esra Fahriye Poyraz, *II. Meşrutiyet Dönemi Kadın Dergiciliği ve Türk Kadını Dergisi*, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.

³ *Türk Kadını*, Sayı 1, 1918, s. 1.

olarak çocukları, öğrencileri ve kadınları hedef aldığı söylenilebilir.⁴ Anlaşılabileceği üzere, Meşrutiyet Dönemi'nde yayın hayatına başlayan *Türk Kadını Dergisi*'nin yayın politikası ile Cumhuriyet Dönemi'nde yayın hayatına başlayan Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yayın politikasının benzerlikleri görülmektedir.

II. Meşrutiyetin fikir akımlarında etkili bir aydın olan Ziya Gökalp, bilindiği gibi Cumhuriyet Dönemi'nde de fikir açısından katkı veren aydındır. Ziya Gökalp, 1910 yılında, Osmanlı İttihat ve Terakki Partisi'nin Selanik'te düzenlenen büyük kurultayına, Diyarbakır delegesi olarak katılır ve bu kurultaydan sonra Merkezi Umumi'ye seçilir. Ziya Gökalp, siyasi inkılap yapıldıktan sonra asıl yapılması gereken görevin “*sosyal inkılap*” olduğunu belirterek, “*Yeni Toplum Düzen*” tanımlamasıyla olması gerekenlere yer vermiştir. Gökalp'e göre siyasi inkılabın kolay olduğu kadar sosyal inkılabın kolay olmadığı, yıllardır süren duyguların ilerlemesi ve yükselmesine bağlı olduğu, duygularında yıllardır süren toplumsal alışkanlıklara bağlı olduğu hemen silinmesinin mümkün olmadığı, belirtilmiştir. Sosyal inkılabın başarısının, yeni iktisat, yeni aile, yeni felsefe, yeni ahlâk, yeni siyaset, yeni hukuk oluşturmakla mümkün olabileceğini belirtmiştir.

Osmanlı Devleti'nde Meşrutiyet ile beraber, Türk kadınının, toplumsal hayatta konumlandığı yerin ilerlemesi görülmektedir.⁵ Meşrutiyet Dönemi'nde yayınlanan *Türk Kadını Dergisi*, yeni toplum düzeninde, yeni kadının konumlandırıldığı yer bakımından önem taşımaktadır. Böylece, Cumhuriyet rejiminin gerçekleştirdiği siyasi inkılaptan daha zor olanın sosyal inkılap ile tamamlanması gerektiği anlaşılmaktadır. Bunun için eskinin beğenilmemesi, yeninin yüceltilmesi ve bunun toplumsal olarak kabul edilerek benimsenmesi ve hayata geçirilmesi lazım gelmektedir. Yeni tanımlamaların ve yeni rollerin oluşturulması ve benimsenmesi lüzumu bulunmaktadır. Bu noktada Kurumun hizmet yelpazesi, sadece çocuklara yönelik olmayıp konuya kadınlar da önce annelik misyonuyla ardından kadın olgusu ile yer almıştır.

Kurumun süreli yayınları arasında yer alan *Ana Dergisi*, Koçer tarafından yüksek lisans tezi kapsamında incelenmiş; bu mecmua bağlamında, Cumhuriyet kadını imajı ve kadın tipolojisine ilişkin bilgiler sunulmuştur. Çalışma, Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yayın organı niteliğindeki *Ana*

⁴ Elif Mahir Metinsoy, “Türk Kadını Dergisi ve Mütareke Döneminde Kadın Yazarlar”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 64, 2020, s. 275.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bk. Şefika Kurnaz, *Osmanlı'da Kadının Yükselişi (1908-1918)*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2013.

dergisindeki kadın temsili ve yeni modern kadın imajını incelemiştir.⁶ Yeşiltuna makalesinde, yeni kurulan Cumhuriyet rejiminde ulus devlet inşa sürecine derginin kadın algısı üzerindeki etkisini çalışmıştır.⁷ Metinsoy aynı dergi üzerinden Mütareke Dönemi'ndeki kadın yazarlara ışık tutarken;⁸ Işık, makalesinde bir eş ve anne olarak yeniden tanımlanan kadın imajını *Ev Kadını Dergisi* özelinde ele almıştır.⁹ Dönümcü ve Turna, 1966-1974 yılları arasında yayınlanan *Türk Kadını Dergisi* kapak resimlerini kadın imajı perspektifinden inceledikleri bir tebliğ hazırlamışlar; dergi kapak resimleriyle okuyucuların zihninde yaratılmak istenilen imgeler üzerinden değerlendirme yapmışlardır.¹⁰ Söz konusu çalışmaların kadına yönelik süreli yayınlar çerçevesinde literatüre olan katkısı yadsınamaz. Bu çalışmada ise yeni kadın imajı Çocuk Esirgeme Kurumu süreli yayınları arasında yer alan *Türk Kadını Dergisi* bağlamında incelenerek alana katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Türk Kadını Dergisi

Süreli yayın hayatına, *Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi* (1926-1935), ile başlayan Çocuk Esirgeme Kurumu, *Çocuk Dergisi* (1936-1948) *Ana Dergisi* (1938-1942), *Türk Kadını* (1944-1948), *Çocuk ve Yuva* (1953-1983) ile yayın hayatını sürdürmüştür. *Türk Kadını Dergisi*, Çocuk Esirgeme Kurumu'nun süreli yayını olarak 1944 yılında yayın hayatına başlamış, 48 sayı olarak yayınlanmıştır. İlk sayıda belirtildiği üzere, aylık üç renkli bir kapakla birlikte yirmi sayfa ile yayına başlayan derginin on beş günde bir yayınlanacağı, imkân bulunduğu anda sayfa sayısının artırılacağı belirtilmiştir.

Derginin gelirinin tamamı Kuruma ait olarak, Kurumun nizamnamesinde¹¹ belirtilen hayır işlerine kullanılmaktadır. Derginin sahibi Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Başkanı ve Kırklareli Saylavı (Milletvekili) Dr. Fuad

⁶ Dilara Nergishan Koçer, *A Study on the Representation of Turkish Woman in The Media in an Early Republican Era: The Magazine Ana (1938-1942)* The Graduate School of Social Sciences of The Middle East Technical University, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999.

⁷ Serap Yeşiltuna, "Çocuk Esirgeme Kurumu Yayını Ana Dergisinde Kadın Algısı", *CTAD - Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl 20, Sayı 40, Bahar 2024, s. 269-300.

⁸ Metinsoy, agm., s. 271-292.

⁹ Esra Işık, "Erken Cumhuriyet Dönemi Kadın Dergilerinde Kadın İmajı: Ev Kadını Dergisi Örneği", *Folk Edebiyat*, Cilt 27, Sayı 106-ek, 2021, s. 211-228.

¹⁰ Işıl Dönümcü, Nalan Turna, "Türk Kadını Dergisi Kapak Resimleri ve Kadın İmajı", *IV. Yıldız Sosyal Bilimler Kongresi*, İstanbul, 2017, s. 62.

¹¹ *Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi*, Sümer Matbaası, Ankara, 1948.

Umay,¹² Neşriyat Müdürü, Kemal Kaya, basıldığı yer, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 25 kuruş, senelik abonelik, 300 kuruş, 6 aylık abonelik, 150 kuruş, aylık olarak yayın hayatına başlamıştır. Düzenlenen kampanya ile dergiye on abone bulana parasız bir abonelik verileceği ifade edilmiştir. Dergi ile ilgili bütün işler için Çocuk Sarayı Ankara adresi ile iletişim kurulabileceği belirtilmiştir.¹³ Türk kadınına, çocuk bakımı, çocuk terbiyesi, ev idaresi ve aile sosyolojisi bakımından faydalı bilgiler vermek amacıyla aylık yayınlanan *Türk Kadını Dergisi* bir yılda 175.000 nüsha dağıtılmıştır.¹⁴

Türk Kadını Dergisi, kurumun *Ana Dergisi*'nin devamı niteliğinde yayın hayatına başlamıştır. Kadın dergisi olmakla birlikte, çocuk, anne, aileye yönelik yazıların ağırlıklı olduğu görülmektedir. Derginin kapığında da “*Aylık Aile Dergisi*” olarak tanımlanmaktadır. İlk sayının dış kapığında bir anne ve çocuk resmi (bk. *Görsel 2*), iç kapığında ise çamaşır sepeti ile meşgul genç bir kadın resmine yer verilmiştir. (bk. *Görsel 3*) Kapak resimleri bize derginin yayın politikasına yönelik, o günler için kadın anne ve ev içi hizmet veren imajı çizilmeye çalışılmış olup kadına bakış bu doğrultuda şekillenmiştir diyebiliriz.¹⁵

Derginin ilk sayısı dünyada yaşanmakta olan savaş ve çocuk,¹⁶ çocuğun fiziksel ve psikolojik ihtiyaçları ve bakımı,¹⁷ çocuk psikolojisi,¹⁸ çocuklarda süt dişlerinin önemi,¹⁹ çocukların çok sevdiği eğlencelerden bir olan, çocuk gelişiminde yeri olan masal,²⁰ çocuk şarkısı, giyim, kışlık giyim modelleri, çocuk terbiyesi,²¹ kadınlar için faydalı bilgiler; küçülen kıyafetler nasıl kullanılır hale

¹² Umay, Türk mitolojisinde çocukları koruyan, esirgeyen bir tanrıçanın adıdır. Türk kaynaklarında Umay sözüne en eski olarak, Baykal gölüne dökülen Orhun nehri vadisinde dikilmiş olan Orhun Kitabelerinde rastlanmaktadır. Orhun Kitabelerini tetkik eden bütün bilginler, bu metinde adı geçen Umay sözünün çocukları esirgeyen koruyan millî bir Türk tanrıçası olduğunu kayıt ve izah etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. M. Şükür Ülkü Taşır, “Türk Mitolojisi, Umay Tanrıçası”, *Türk Kadını Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 1947, s. 8. Çocuk Esirgeme Kurumu’nun başkanı Dr. Fuad Umay’ın soyadı, soyadı kanunu ile Atatürk tarafından kendisine verilmiştir.

¹³ *age.*, Sayı 1, 1944, s. 2.

¹⁴ *age.* Cilt 2, Sayı 9, 1945, s. 6.

¹⁵ *age.*, Sayı 1, 1944.

¹⁶ Bahtiyar Demiray, “Annelerle Konuşma-Çocuk ve Harp”, *age.* s. 4.

¹⁷ Hamit Osman Olcay, “Çocuk Bakımı”, *age.* s. 5.

¹⁸ Mitat Enç, “Çocuğun Psikolojisi- Çocuğun Gelişiminde Dönüm Noktaları”, *age.* s. 6.

¹⁹ İshak İltir, “Çocuklarda Süt Dişlerinin Önemi”, *age.* s. 10.

²⁰ “Tilki, Tavşan, Horoz”, *age.* s. 8.

²¹ “Çocuk Terbiyesi-Biricik Evlat”, *age.* s. 13.

getirilebilir²² başka memleketlerde kızlar evlenirken,²³ çocuk meseleleri, anne olması yakınlaşan bir kadın nelere dikkat etmeli,²⁴ el işi başlıkları, anne sütüne ihtiyaç duyan bebeklere süt bankaları²⁵ konu başlıkları ile derginin ilk sayısı kadın odağında değil çocuk ve anne odağında kadının evli, çocuklu ya da çocuk sahibi olmaya aday şeklinde bir kadın tipolojisi içerisine aldığı görülmektedir. Bunun ana nedeni “*Türk Kadını*” dergisinin selefi “*Ana*” dergisinden alınan mirastır diyebiliriz.

Türk Kadını, yeni toplumsal hayat bağlamında, Cumhuriyet kadını imajı ve kadın tipolojisine ilişkin bilgiler sunmaktadır. Çalışmada bir devlet kurumu olan Çocuk Esirgeme Kurumu’nun yayın organı niteliğindeki *Türk Kadını*’nda yer alan kadın temsili rolü ve işlevleri ile yeni modern kadın imajı sergilenmektedir. Aynı zamanda dergide temsil edilen “*Türk Kadını*”, ...*şimdide geleceğin imgesini okuyabildiğin kadar...*²⁶ sözü gereği yeni rejimin gelecekte görmek istediği, kadını tanımlamaktadır. Türk inkılabının bir ayağı olan sosyal inkılap ile ev kadının toplumda yeni algısının kabulü, toplumsal kanıksanması ve toplumsal yapıda yeri önem arz etmektedir.

Millî Mücadele ile başlayan kendi küllerinden doğan Türkiye, ulus-devlet modeli ile ulus olma bilincini kültürel bağlarla sağlamaya çalışmıştır. Bu bağlar ülkeyi güçlü kılmak için gereklidir. Öyle ki millî mücadele sonrasında ülkenin yeniden inşası için yoğunlaşan Cumhuriyet’i kuran kadro, başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere, yeniden bir millet yaratma, ulus devlet olma yolunda çaba içerisine girmiştir. Millî Mücadele’nin Batı’ya karşı verilmesine karşın yeni kurulan devlette Batı ve Batılı modeli örnek olarak alınmış, modern bir ülke

²² Azize Duru, “Kadınlar İçin Faydalı Bilgiler, Çocuklarınızın Küçülen Elbiselerini Büyütmek İçin Birkaç Fikir”, *age*. s. 14.

²³ *age*. s. 16.

²⁴ *age*. s. 19.

²⁵ *Süt Bankaları*, erken doğan bebeklerin anne sütünü yeterli alamamaları durumunda bebek ölümlerinin önlenilmesi amacıyla devreye giren merkezlerdir. Anne sütünün besin değerini kaybetmeden saklanması sağlanmaktadır. Süt bankalarının ilki Amerika’da dünya savaşından sonra kurulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bk. Perihan Anıburun, “Çocuk Meseleleri, Bebeklere Süt Bankaları”, *age*. s. 18. *Süt Damlası*, Himaye-i Etfal Cemiyeti İstanbul Merkezi yönetimi, yoksul aile bebeklerinin sosyal güvenlik ve bakımını sağlamak amacıyla, Süt Damlası kurma fikrini 1924 Ankara Genel Kongresi’nde gündeme getirmiştir. Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti Genel Merkezi İstanbul Himaye-i Etfal Cemiyeti Merkezine Süt Damlası kurma girişimi talebine istinaden 1924-1925 bütçesinde 15.000 lira aktarmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. Celal Kürşad Konukçu, *Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu(1923-1981)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2022, s. 185.

²⁶ Amin Maalouf, *Beatrice’ten Sonra Birinci Yüzyıl*, Çev. Orçun TÜRKAY, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 39.

hedeflenmiştir.²⁷ Yeni rejimin, devamı, sağlamlığı, ülke ve toplum kalkınması için ele aldığı birincil alan, çocuk ve kadın oluşturmıştır. Böylelikle, inkılabın gerekleri hanelerce kanıksanarak kabul edilip, davranışa dönüşecek ve tüm topluma yayılacaktır. Çocuk meselesi bir dava olarak, kadın ve ana meselesi ile özdeşleştirilmiştir.

Dergide Cumhuriyet'in kadın politikasındaki gaye memleketin her köşesinde yaşayan farklı seviye ve kültürdeki kadınları aşağı yukarı istenilen bir olgunluk çağına doğru ilerlemeye hazırlamak, olarak belirtilmiştir. Toplum içerisinde kültür ve otorite itibarıyla yükelebilen kadınların büyük bir kısmının, birkaç ilde toplanmış ve sayılarının oldukça az olduğu, esas meselenin diğer kadınların da eğitilmiş kadınlar gibi yetiştirilmesi, bunlar içerisinde oldukça büyük oranın kapsayan ev kadını ve köylü kadınlarının bulunduğu ifade edilmiş, kapak resimlerinde köylü kadınlara yer verilmiştir. (bk. *Görsel 4, Görsel 7, Görsel 8*) Ev kadını ve köylü kadınlarına ulaşarak, topyekûn bir toplumsal kalkınma sağlanabileceği konu edinilmiştir. İfade edildiği üzere, derginin yayınlandığı dönem itibarı ile Cumhuriyet devrinde kadın politikasında esas mesele, millete hizmet edecek sağlıklı, eğitilmiş ve kültürlü çocukların anneleri olarak görülmüştür. Ayrıca derginin içeriğinde tüm kesim kadınlara yönelik yazılara yer verilmesine rağmen topyekûn kalkınmanın ana unsurları olduğu belirtilen oldukça büyük bir kesim olarak görülen ev kadını ve köylü kadınına, derginin ne kadar ulaşabildiği ise tartışma konusudur. İçerik olarak oldukça kapsamlı ve faydalı bilgilere sahip olan derginin toplumun tüm kesimlerine yeteri kadar ulaşamadığı düşünülmektedir.

Dergi 15 Mayıs 1946 tarihinde yayınlanan sayısında, “*1 Haziranda Fenkalâde nüshasını bekleyiniz; Türk Kadını Dergisi gelecek sayıdan itibaren yepyeni bir şekilde çıkıyor*” şeklinde reklamı yapılmıştır. Derginin 1 Haziran 1946 yılında yayınlanan üçüncü cilt, dördüncü sayısında, 25 kuruş olan fiyatının 50 kuruşa çıkarıldığı ve sayfa sayısının da arttırıldığı görülmektedir. Sonraki sayılarda sayfa sayısı azaltılarak yine 25 kuruşa satılmaya devam etmiştir. Dergi dördüncü cildi dördüncü sayısında, fiyatını kâğıt fiyatlarının pahalı olması dolayısıyla 35 kuruşa mecburiyetten çıkardığını, ancak bununla beraber derginin daha da güzelleştirileceği, her nüshaya okuyucuyu yakından ilgilendiren bir ilave konulacağı belirtilmiştir.²⁸ İlk sayfalarında Kurumun başkanı ve derginin sahibi Dr. Fuad Umay tarafından kaleme alınan “Çocuk Esirgeme Kurumu 25 Yılda

²⁷ Ayrıntılı bilgi için bk. Mustafa Yılmaz, *Atatürk'ün Modernleşme Modeli*, TİKA Yayınları, Ankara, 2001.

²⁸ *age*. Cilt 4, Sayı 4, 1947, s. 18.

Neler Yaptı?”²⁹ yazısında kurum tarafından yirmi beş yılda yapılan çalışmalar yer verilmiştir. Böylece dergi kurum ile olan bağı sıkı bir şekilde tutmuştur. Derginin ilk sayısında çıkış amacına yönelik; *...Bu dergiyi Türk Kadınları için çıkarıyoruz. Türk yavrularına olduğu kadar Türk annelerine ve ileride anneliğin kutsal bahtiyarlığına kavuşacak olan genç kızlarımıza da elinde olan yardımlarda bulunmayı ödev bilen(Çocuk Esirgeme Kurumu) bu dergiyi de Türk kadınlarına ve genç kızlarına hizmet etmek istiyor...* denilmektedir.³⁰

Derginin yazar kadrosunda, Çocuk Esirgeme Kurumu ile bağı olan alanında uzman yazarların yer aldığını görmekteyiz. Başta Çocuk Esirgeme Kurumunun Genel Başkanı ve derginin sahibi Kırklareli Mebusu Dr. Fuad Umay, çocuk sağlığı konusunda, kurumun çocuk hastalıkları mütehasısı Dr. Hamit Osman Olcay, kurumun dış doktoru İshak İlter, kadın doğum doktoru Muzaffer Sezer, Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi İlmi yazarlarından Neziha Araz gibi isimler derginin ilk sayılardan başlamak üzere dergide yazıları yer almıştır. Söz konusu isimlerin, Kurumun çocuk ve anneye yönelik diğer süreli yayınlarında da yazılarının yer aldığı görülmektedir. Ayrıca derginin yazar kadrosunda, Çocuk Esirgeme Kurumu’nun çocuk ve kadın doktorları³¹ ve dönemin milletvekillerinin,³² ayrıca çocuk konusunda kendi uzmanlık alanlarında ünlü kişilerin yazılarının³³ yer aldığı görülmektedir. Dergide, Türkiye’de tek parti iktidarı, parti devlet örtüşmesi bağlamında, siyasal iktidara yakın yazarlar tarafından, siyasal iktidarın kendi algısına bağlı yayınlara yer verildiğini de söyleyebiliriz. Böylece dönemin hükûmetinin, sosyal, kültürel, sağlık ve eğitim politikalarının iz düşümleri *Türk Kadını’nda* yer almaktadır.

Tek parti Dönemi’nin etkileri dönemin gazetelerinde kendini belli ederken benzer içeriklerin *Türk Kadını’nda* de yer alması, dergisin gündemle paralel bir çizgide ilerlediğini göstermektedir. Derginin ikinci sayısında, bir gün önce yayınlanan *Ulus* gazetesinin ilk sayfa kapak resmine atıf yapılarak; *...Dünkü Ulus’un ilk sayfalarında çıkan bir resim karşısında benim gibi herkes de içinde ilik bir*

²⁹ Dr. Fuad Umay, “Çocuk Esirgeme Kurumu 25 Yılda Neler Yaptı?” *age.*, Cilt 3, Sayı 4, 1946, s.2.

³⁰ *age.*, s. 2.

³¹ Dr. Bahtiyar Dermirağ “Çocuk ve Babar”, *age.* Sayı 2, 1944, Sayı 6. Ayrıca bk. Saliha Tuncer, “Sağlam Çocuk Nasıl Yetiştirilir?”, *age.* Sayı 2, 1944, s. 12.Muzaffer Sezer, “Türk Kadını İle Başbaşa”, *age.* Sayı 3, 1944, s. 2.

³² Selim Sırrı Tarcan, “Emine’nin Nişanlısı”, *Türk Kadını Dergisi*, Sayı 4, 1944, s. 15.

³³ Dr. Sami Ulus, “Zehirli Yaz İshalleri ve Korunma Çareleri”, *Türk Kadını Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3, 1945, s. 7.

³³ Ana Dergisi, Sayı 2, 1938, s. 31.

*duygu ve gözlerinde bir nem ile durmuştur. O resimde deprem bölgesinde bir bacağımı kaybeden pek genç bir öğretmen kızımızın yatağı başında onun yarasını kendi elleriyle saran bir anne gördünüz. O anne Türkiye'nin bir numaralı bayanıdır: Bayan Mevhibe İnönü...*³⁴

Tek Parti Dönemi yansımaları çerçevesinde, İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe İnönü derginin ilk sayılarında, Türkiye'nin bir numaralı bayanı olarak yerini almıştır. Böylece, *"First Lady"*, tanımlaması ile devletin şefkatli elinin vatandaşla uzanması algısını göstermektedir. İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye'nin ekonomik zorluklarının dergiye de yansıdığı görülmektedir. Derginin ikinci sayısında eskiyen elbiselerin değerlendirilerek bunlardan, yeni elbise ve bluzlar yapılabileceği, örneklerle anlatılmıştır. Bilindiği üzere, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, kadınların şapka giymesi ve şapka konulu yayınlar, Kurumun sürekli yayınlarında baskın bir şekilde yerini almıştır. Yapılan devrimlere yönelik toplumsal bilinirlilik ve kabullenirliğin oluşturulmasında kadının güçlü rolü unutulmamıştır. Dönem itibarı ile şapka hususu ile ilgili düzenlemeler, erkeklere ilişkin olup, kadınlar ile ilgili yasaya dayalı bir değişiklik yapılmamasına rağmen, modern kadın ile şapka ilişkilendirilmiştir.³⁵ Böylece, Türkiye'de şapka devrimi ile beraber, şapka ile giyilecek çağdaş kılık ve kıyafetlerde değişikliklerle şapka ile uyumlu kıyafetler kullanılmaya çalışılmıştır.³⁶

Türk Kadını'nda şapkanın ön planda tutulduğu,³⁷ yeni şapka modellerinin tanıtıldığı³⁸ aynı zamanda savaş yıllarının ekonomik zorlukları dolayısıyla daha tutumlu bir kadın figürü çizilmiştir. Derginin ilerleyen sayılarında, *"Modada Devrim"*³⁹ başlığında, 1948 yılı modasından elbiselerin modeli, etek boyu, moda olan renklerden bahsedilmektedir.

³⁴ "Bir Numaralı Hemşire", *Türk Kadını Dergisi*, Sayı 2, s. 5.

³⁵ *Şapka İktisası Hakkında 671 Sayılı Kanun*, Mecliste kabul edilen kanun, 28 Kasım 1925 tarihli *Resmî Gazete*'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Üç maddeden oluşan kanun, birinci maddesinde, "Türkiye Büyük Millet Meclisi azaları ile idari-i umumiye ve hususiye ve mahalliyeye ve bilumum müessesata mensup memurin ve müstahdemin Türk Milletine iktisa etmiş olduğu şapkayı giymek mecburiyetindedir. Türkiye halkını da umumi serpuşu şapka olup, buna münafi bir itiyadın devamını hükümet meneder." denilmektedir. Kanun *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

³⁶ Ayten Sezer Arıç, "Türklerde Kıyafetin Kısa Tarihi", *Atatürk Araştırma Merkezî Dergisi*, Sayı 64-65-66, s. 155.

³⁷ *Türk Kadını Dergisi*, Sayı 8, 1944, s. 1.

³⁸ "Bu Senenin Şapka Modası" *age.* Cilt 3, S. 4, 1946, s. 22.

³⁹ "Modada Devrim", *age.* Cilt 4, Sayı 7, 1947, s. 8-9.

Dönemin şartları içerisinde modern bir bakış açısı ile *Çalışan Kadınlar Nasıl Giyinmeli?*⁴⁰ sorusunun cevabı aranır iken, harp yıllarının yarattığı iktisadi zorluk dolayısıyla birçok kadınınımızın eşarplı ya da şapkasız dolaştıklarının görüldüğü, maddi imkanları olanların sokağa şapkasız çıkmaması gerektiği belirtilmektedir. Derginin son sayfalarında ise annelerin çocuklar ile hoş vakit geçirmeleri amacıyla bulmaca, çizgi roman tarzı oyunlara yer verilmiştir.⁴¹

Dergide günlük hayatta kullanılabilecek pratik bilgilerin yanı sıra, üniversitelerde yapılan konferans bildirilere, makalelere yer verilmiştir. Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde gerçekleştirilen bir konferansta, evlenme konusu ele alınmış⁴² olup konferansta akademisyenler tarafından yapılan konuşmalar dergide yer bulmuştur.

Dergide, kadınlar için, hazırlanan eserlerin tanıtımı yapılmış, kadın hastalıkları, kadın psikolojisi ve güzelliğe ilişkin konuların yer aldığı eserlerin tanıtımı yapılarak okunması tavsiye edilmiştir.⁴³ Ayrıca, Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından hazırlanan çocuklara ve ailelere eğlenerek öğrenme imkânı sunan, "*Okul ve Aile Oyunu-Eğlen Öğrenin*"⁴⁴ tanıtımı yapılmıştır. Anlaşıldığı üzere Kurum, çocuk ve aile hususunda her alanda hissedilir çalışmalara imza atmıştır. Çocukların aileleri ile beraber eğlenerek oynayabilecekleri oyunlar Kurum Genel Merkezi tarafından hazırlanmış ve dergide tanıtımı yapılmıştır.

Kurum, annelere, anne adayı genç kadınlara, çocuk büyüme meselesi hakkında en yeni bilgileri vermek amacıyla, Ankara Genel Merkez binasında iki ay süren kurs düzenlemiştir. Bu kursa katılamayan kişilerin kurs bilgilerinden yararlanmaları için kurs notları dergide yazı dizisi olarak yer almıştır.⁴⁵ Derginin ikinci cildi dokuzuncu sayısında, çocuk bakımı, sağlık ve terbiye hususlarının yer aldığı konuları içeren yabancı dergilerden alınan derleme yazılar da görmektediriz.⁴⁶ Türkiye Cumhuriyeti rejim ve kalkınmasına hizmet eden ve bu milletin gerek toplumsal hayatına gerekse fertlerin birçok eksikliklerini tamamlamaya çalışan hayır müesseseleri içerisinde, Çocuk Esirgeme Kurumu neşriyatları ile çocuk, anne ve kadının fıkren ve ilmen yükselmesine katkıda

⁴⁰ Saide Tezel, "Çalışan Kadınlar Nasıl Giyinmeli?", *age*. Cilt 4, Sayı 1, 1947, s. 13.

⁴¹ *age*. Sayı 2, 1944, s. 19.

⁴² Osman K. Akyol, "Evlenme İşleri Üzerine Küçük Bir Deneme", *age*. Cilt.2, Sayı 6, 1945, s. 7.

⁴³ Muzaffer Sezer, "Sihhi ve İctimai Bilgiler", *age*. Sayı 3, s. 2.

⁴⁴ *age*. Sayı 8, 1944, s. 19.

⁴⁵ Saliha Tunçer, "Sağlam Çocuk Nasıl Yetiştirilir?", *age*. Sayı 2, 1944, s. 12.

⁴⁶ "Yabancı Dergilerden Derlemeler", *age*. Cilt 2, Sayı 9, 1945, s. 19.

bulunduğu bilinmektedir.⁴⁷ Derginin beşinci sayısı ilk yazısında aile kadınının vazifeleri başlıklı yazıya yer verilmiştir. Görülen odur ki, kadının vazifeleri olarak “*aile kadını*” vurgusu yapılmaktadır. Anlaşılabacağı üzere, dergide, yeni rejimin teminatı ve onu güçlü bir şekilde ayakta tutacak olan sağlıklı çocukların yetişmesinde önemli vazife analara verilmiştir. Bu hususa yönelik bilgilendirici yazılara, hikâyelere dergide yer verilerek, Çocuk Esirgeme Kurumu ve neşriyatlarının rejim ve kalkınmasına hizmet ettiği açık bir şekilde ifade edilmektedir.

Sosyal Hayatta Yeni Kadın İmajı

Cumhuriyet rejimi sayesinde, Türk kadını gerek ferdi, gerekse toplumsal hayat itibarı ile Türk halkının kalkınmasını sağlayacak birey olarak kabul edilmiştir. Derginin üçüncü sayısında, ilk sayfalarda Türk kadınına seslenilmiş olup evvela Türk kadını yüceltilmiş, Türk halkının kalkınmasını sağlayacak kuvvetli bir konuma sahip olduğu dile getirilmiştir öyle ki her tabaka halk arasında vazifesinin belirlenmesi, Köy Enstitülerinde kadına ayrılan yerin işlevselliğinin arttırılması, köy, kasaba, şehirlerde ailevi yaşam tarzının güncel gereksinimlere uygun bir şekilde değiştirilmesi, kalkınmaya yarayacak neşriyatların okunması, genç kadın ve kızların ilim öğrenmeleri ve kurslara devam etmeleri, en önemli vazife olarak; çocuğunu sağlıklı, ülkeye yarayacak beden ve kafada yetiştirmesi, ailede yapılacak olan işleri büyük bir anlayışla idare etmesinin gereği üzerinde durulmuştur.⁴⁸ Görüldüğü gibi dergide yer alan yeni Türk kadının toplumdaki yeri, o dönem için kadın imajını oluşturan ana unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ankara Ulus Meydanı’nda bulunan Zafer Anıtı’nın İstiklal Savaşını anlatan köşesinde Milli Mücadele’de önemli bir konumu bulunan Anadolu kadını sembolize edilmiştir. Bu anıt Anadolu kadınının vatan tehlikeye girdiğinde önceliğinin ne olduğunu göstermektedir. Ne kadar modern topluma ayak uydurulsa da Türk tarihinin kahraman kadınlık ruhunun ölmeyeceği, elini modern beceriklilik ile güçlendiren, başını garp kültürü ile süsleyen Cumhuriyet kadını hepsinden daha çok vatansever olarak asilliğini sürdüreceği, Türk kızlarının bu ülkenin büyük vatani olarak yetişeceği belirtilerek şu ifadeye yer verilmiştir: “...*Türkiye’de aradığımız karakteristik kadın tipi, Ev kadını, Ana kadındır. Zira bunda Zafer anıtındaki yemenili, yeldirmeli mermi taşıyıcı savaşçı kadınlığın şabeser rubu vardır. Kadınlık bir cephe, bir strateji, bir ülkü ve bir vatan ifadesidir...*” şeklinde tanımlanmaktadır.⁴⁹

⁴⁷ Muzaffer Sezer, “Türk Kadını ile Baş başa”, *age*. Sayı 3, 1944, s. 2.

⁴⁸ Sezer, *age*., Sayı 2, 1944, s. 2.

⁴⁹ Turhan Toker, “Zafer Anıtındaki Türk Kadını”, *age*. Cilt 3, Sayı 8. s. 3.

Dergide, kadınlara seslenilmiş, toplumsal hayat içerisinde konumlanan yerinin değeri üzerinde durularak, görev ve sorumlulukları sıralanmıştır. Bu görev ve sorumluluklar içerisinde ise en mühim vazife olarak memlekete yarayacak çocuklar yetiştirmek olarak sıralanmıştır. Türk kadını, Cumhuriyet rejimi sayesinde gerek fikren gerekse bedenlen toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçası olarak milletine hizmet etmekte ve bu bakış açısı her geçen gün temelini güçlendirmektedir diyebiliriz. Dergide Türk kadınının dünü, bugünü ve yarını resmedilmiş olup sıhhatli vücudu, neşeli gözleri ve olgun kafası ile bugün cazip bir mevcudiyet gösteren Türk kadınının İslamiyet’ten önce, İslamiyet devrinde, Cumhuriyet arifesinde ve modern Türk cemiyetindeki yeri değerlendirilmiştir. Modern Türk cemiyetindeki yerine Türk kadınının çabucak uyduğu ve sendelemeden yürüdüğü belirtilerek şu tanımlama yapılmıştır; “...Yuvasında öz ve olgun bir ana olma, sanatta, fikir hayatında cemiyetin yardımcısı değil, at başı ilerleyen bir elemanı olmak...”⁵⁰ Görüleceği üzere, modern Türk cemiyetindeki yeri sanat ve fikir hayatında at başı ilerleme olarak gösterilmekle birlikte, “analığa” da vurgu yapılmaktadır.

Sosyal yardım konusu derginin bir sonraki sayısında işlenmiş olup sosyal yardımda ana meselelerinden birisi devamız olan çocuğa yardımdır denilmiştir.⁵¹ Kurumun süreli yayını olan *Türk Kadını*’nda okuyucuların çocuğa sosyal yardım alanında çalışmaları ve destek olmaları teşvik edilmeye çalışılmaktadır.

Dergi selefi *Ana Dergisi*’nden miras konuları ele almış olup kadın imajında ana kimliğinden pek uzaklaşmamış, hatta bu kimliğin devam etmesi için içerğinde yer alan yazılar ile konu desteklenmiştir. Kadının vazifesi büyük ve kutsal görülmekte bu kadar güç vazifenin başında analık yer almaktadır. Öyle ki anne olmak ile kadın arasında kurulan köprü kadın imajını anne olmak misyonu üzerine inşa ederken toplumun temel taşı kadın aslında anne olarak resmedilmiştir. Dergide yer alan “...hakiki bir kadının her şeyden evvel ideal bir anne olmak ile kendini göstereceği...”⁵² ifadesi bunu gözler önüne sermektedir. Kadının en büyük zevkinin yuva olduğu, bunun tabiat vergisi olarak verildiği ve neden inkâr edilmesinin anlaşılamadığı, küçük yaşlarda her fırsatta kurulan oyunlarda hep bir yuva kurulduğu, kadınların yuvalarında kuracağı nizam ve ahengin toplumun nizamını, ahengini ve temelini oluşturacağı, kızların yetişirken, hâkim, doktor mühendis olması desteklenirken anne olarak yuvalarına koşması salık verilmektedir.⁵³ Annelerin esas yerlerinin evleri olduğu, genç kızların okuyarak

⁵⁰ Leman Gönül, “Türk Kadını, Dünü, Bugünü, Yarını”, *age*. Sayı 4, 1944, s. 9.

⁵¹ Oğuz Peltek, “Çocuğa Sosyal Yardım”, *age*. Sayı 4, 1944, s. 19.

⁵² Turhan Toker, “Kadın ve En Kutsal Vazifesi”, *age*. Sayı 7, 1944, s. 2.

⁵³ Fikret Karaca, “4. -Kadının En Büyük Zevki Yuvadır”, *age*. Sayı 5, 1944, s. 6.

her türlü mesleği yapabilecekleri ancak anne olduklarında evlerine koşmaları gerektiği dergide vurgulanmıştır. Diğer bir konu ise misafirlerin ağırlanması ve zamansız ziyaretlerin önlenmesi bakımından faydalı görülen kabul günlerinde, hoş vakit geçirme adına bayanlar arasında oynanan oyunlar içinde poker oyununun da oynandığı belirtilerek, sosyal bir yara olarak tanımlanan kabul günlerindeki poker salgınının önlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.⁵⁴ Dönem itibari ile kadınlar arasında oynan poker oyununa ilişkin bir tespit yapılarak, kadınların faydalı hoş vakit geçirebilecekleri başka alanlara yönlendirilmesine yönelik bilgilendirilmeler yapılmış, yine evde hoşça vakit geçirebilmek için oyun önerilerinde bulunulmuştur. Bardağı tutmadan, bardak üzerine uzanmadan içindeki suyu içme, kibrit kutularını bir yumruktaki ezme, ağzına kadar dolu su bardağı kaç iğne alır, sandalyeden sigara almak, gibi oyunlara yer verilmiştir.⁵⁵

Dergide şehirli kadınlara yönelik bilgiler ağırlıklı olarak ele alınmıştır. Sigara içmek dönem itibari ile kötü bir alışkanlık olarak değerlendirilmemekte olup oyunlarda sigara içmek özendirilmektedir. Anlaşılacağı üzere, modernliğin ölçüsü, sigara içen, oyun oynayan kadın iken, diğer yandan uygulanan program ile modern bir millet yaratma çabalarına sahne olan yayınlar kendi içinde çalışmaktadır. Bunun ana nedeni abartılan batılılaşma çabalarının toplumun kökleri ile olan sarsılmaz bağında eriyip gitmesidir. Çünkü toplumsal gerçeklikte yer alan kadın, poker oynayan, sigara içen kadın değil, cephede sırta mermi taşıyan, gerektiği yerde erkeklerle omuz omuza çalışan ekmeğini taştan çıkaran bir kadındır.

Ayrıca dergide aile sosyolojisi bağlamında evlenme prensiplerine yer verilmiştir. Güçlü bir toplumun, sağlıklı ve güçlü ailelerde büyüyen çocuklar ve ailelerle olacağı fikrinden hareketle dergide evlenme hususuna da yer verilmiştir. Evlenecek olan çiftlerin kültür ve hayat anlayışı itibari ile yakın seviyede olmalarının lazım geldiği belirtilmiştir. En mühim mesele olarak evlenmede milliyet meselesi olduğu, Türkçü ve milliyetçi olan kadın ve erkek her şahsın yalnız kendi milliyetinden kendi bünyesinden biri ile evlenmesi, ecnebler ile evlenmeye hiçbir Türk için izin verilmemesi ve uygun görülmemesi belirtilmiştir.⁵⁶

Bunun ana sebebi İkinci Dünya Savaşı yılları olması ve güvenlik kaygısı ile hareket edilmesidir diyebiliriz. Görüleceği üzere, evlenme hususuna milliyetçi bir bakış açısı ile bakılmakta, yabancı ile evlenme olumlu karşılanmamaktadır.

⁵⁴ Süleyman Altan, “Sosyal Bir Yara, Kabul Günlerinde Bayanlar Arasında Poker Salgını”, *age*, Sayı 6, 1944, s. 6.

⁵⁵ *age*, Sayı 6, 1944, s. 7.

⁵⁶ Muzaffer Sezer, “Aile Sosyolojisi, Evlenmede Prensiplerimiz”, *age*, Sayı 6, 1944, s. 9.

Bu tartışmalar temelde güvenlik kaygısını içermekle birlikte konunun sosyal ve kültürel boyutu da tartışılmaktadır. Bu mesele siyasiler ve yazarların yanı sıra toplumsal tabakaları temsil eden isimler tarafından, millî güvenlik ve Türk kimliğinin dejenere olma ihtimali üzerinden tartışılmıştır.⁵⁷

Dergide, kadının yanında erkek de sosyal hayat içerisinde unutulmamıştır. Kadının yanında yer alacak olan erkek konusu, *yuva ve erkek* teması ile ele alınmış, yuva kuracak olan erkeğin iyi karakterli, doğru, ciddi namuslu ve çalışkan olması gerektiği belirtilerek yuva kurulacak olan erkek tipolojisi çizilmiştir. Erkeğin sosyal yapı içerisinde nasıl yer alması, yerine getirmesi gereken sorumlulukları ve yapmaması gereken tutum ve davranışları ele alınmıştır. Ayrıca ülkede yuva kurmaya kalkan erkeklerin dik ve boş kafalarla değil, olgun ve evcil bakışlara sahip olması temennisine yer verilmiştir.⁵⁸ Yine kadınlara yönelik, yuvada mesut olmanın sırları başlığı ile kadının evine ve ailesine sıkı sarılmasına yönelik tavsiyelere yer verilmiştir.⁵⁹

Dergide hayalindeki kadın konusu resimler ile ele alınmıştır. Rejisör için mükemmel bir dansöz, dayı beyin gözünde çocuk, sporcu için ringde halkı selamlayan bir boksör, idealistin gözünde ise şefkatli bir anne olarak tanımlanmıştır.⁶⁰ Ayrıca dergide, kadına yakışan ve yakışmayan hareketler sıralanmış, sigara içerek sokağa çıkmanın erkeklerle bırakılması, yüksek kahkahalarla gülmenin erkeklerle bırakılması, bayanların bu tarz hareketlerden sakınması, gerektiği belirtilmiştir.⁶¹ Anlaşılacağı üzere, sosyal hayatta kadının tutum ve davranışlarına ilişkin yaşanan olaylar karşısında, erkeklerden ayrı tutum ve davranış geliştirmesi beklenilmektedir.

Dergide “*yeni tip kadın*” resmedilmiş olup eskinin geçmişte kaldığı, yeni bir kadın tipinin mevcudiyetinin bulunduğu, eğitilmiş genç kızların yeni tip kadın olarak yetiştiği, eğitilmiş genç kızların öğretmen, doktor olarak toplum içerisinde tüm kadınlara ulaşarak yeni tip kadınların yetiştiği söylenmiştir.⁶² Anlaşılacağı üzere, yeni tip kadın, eğitilmiş ve etrafına da ışık saçan kadın olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, bugünkü hayat şartlarına göre kadın nasıl olmalıdır? Sorusunun cevabı dergide aranmış olup kadınların bugünü ve geleceği düşünen,

⁵⁷ Ömer Obuz, “İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Bir Polemik: Türkler Ecnebilerle Evlenmeli mi?”, *CTAD- Cumburiyet Araştırmaları Dergisi*, Cilt 20, Sayı 40, 2024, s. 320, s. 301-323.

⁵⁸ Fikret Karaca, “Yuva ve Erkek”, *age*. Sayı 6, 1944, s. 19.

⁵⁹ İrfan Uludoğan, “Yuvada Mesut Olmanın Sırları”, *age*. Sayı 8, 1944, s. 17.

⁶⁰ “Hayalin Yarattığı Kadın”, *age*. Sayı 8, 1944, s. 18.

⁶¹ Türk Kadını, “Kadına Yakışan ve Yakışmayan Hareketler”, *age*. Sayı 37, 1941, s. 5.

⁶² Korkut Akol, “Yeni Tip Bir Kadın Yetiştiriyor”, *age*. Sayı 8, 1944, s. 8.

idaresini bilen, kendine ve ailesine temiz ve titiz bir şekilde bakan ailenin annesi olarak tanımlanmıştır.⁶³

Dergide eğitilmiş kızlar geleceğin anneleri olarak görülmüş, iyi uygulama örneği olarak İngiltere’de bir kız enstitüsü tanıtılmıştır. İngiltere’nin dünya savaşından sonra, ileri hayat seviyesi kurmak için duyulan yaygın millî ihtiyacın ancak çocuk ve yetişkinlerin ev idaresi sanatı bakımından iyi bir şekilde yetişmesi ile mümkün olabileceği belirtilerek, bu hususta enstitüde bilimsel mevzualar ve uygulamaya yönelik ne tür eğitimler yapıldığı anlatılmıştır.⁶⁴ Görüldüğü üzere batıdaki eğitim konusunda güzellemler yapılırken ülkemizdeki kız çocuklarının eğitime yer verilmiş, kız enstitüleri ve kız liseleri⁶⁵ Türk Kadını’nda yerlerini almıştır.

Dergide, “*İş Hayatı Denilen Şeyin Asilliğine İnanan Bir Nesil Yetiştiriyor*”⁶⁶ yazısında, İsmet Paşa Kız Enstitüsü resimlerle tanıtılmış, kadının iş hayatında yerini alması asillik olarak atfedilen bir nesil yetiştirdiğine vurgu yapılarak, Enstitü müdürü ile röportaj yapılmıştır. Bu röportajda, Enstitü Müdürü, “...*bu müesseseden mezun olan Türk kızları, hem profesyonel para kazanan bir sanatkâr, bir tüccar olabilir, hem de bütün manasıyla becerikli, hesaplı bir ev kadını...*” ifadesi yer almaktadır. Yazılarda yer aldığı üzere, İsmet Paşa Kız Enstitüsünde yetişen genç kızların bir iş sahibi, sanat sahibi olabileceği belirtilir iken ev hanımlığı da ihmal edilmemiştir. İsmet Paşa Kız Enstitüsünde faaliyete başlayan *Ankara Akşam Kız Sanat Okulu*⁶⁷ da dergide tanıtılmış, okulun 2215 öğrencisi olduğu belirtilmiştir. İsmet Paşa Kız Enstitüsü bahar, yaz elbiseleri geçidinde yer alan elbise modellerine yer verilmiştir.⁶⁸ Görüleceği üzere, kız çocuklarının eğitimlerine akşam sanat okullarında da devam edilmiştir. Okulun öğrenci sayısı okula olan talep konusunda bize bilgi vermektedir.

Kız Sanat Enstitüleri ve Akşam Sanat Okulları ile kadınlar ve kızların, modern ve başarılı bir ev hanımı olmaları için gerekli bilgi ve becerilerin verileceği yerler olarak tanımlanmıştır. Dergide iyi bir ev hanımı, evinin tüm

⁶³ Muzaffer Sezer, “Bugünkü Hayat Şartlarına Göre Kadın Nasıl Olmalıdır?”, *age*. Cilt 2, Sayı 1, 1945, s. 3.

⁶⁴ “İngiltere’de Bir Kız Enstitüsü”, *age*. Cilt 2, Sayı 1, 1945, s. 5.

⁶⁵ Gülnaz Gezer, *Ankara Kız Lisesi, (1923-1977)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2020, s. 148.

⁶⁶ “İş Hayatı Denilen Şeyin Asilliğine İnanan Bir Nesil Yetiştiriyor”, *Türk Kadını Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 1945, s. 14.

⁶⁷ “Ankara Akşam Kız Sanat Okulunda Bir Gün”, *age*. Cilt 3, Sayı 10, 1946, s. 3.

⁶⁸ İlhan Çelik, “İsmetpaşa Kız Enstitüsü, Bahar, Yaz Elbiseleri Geçid ”, *age*. Cilt 4, Sayı 4, 1947, s. 6.

ihtiyaçlarını gideren, çocuklarına bakan, yemeğini pişiren, temizliğini yapan ve çocuklarını yetiştiren vatanın istediği ideal kadın olarak yer bulmuştur. Böylece ideal kadın, ulusal istikbalin teminatı olarak görülmüştür. Ayrıca Denizli Kız Sanat Enstitüsü eğitimleri ile Denizli’de kadın eğitiminde ilerleme sağlandığı belirtilmiştir.⁶⁹ Evinin ihtiyaçlarını sağlayan, ideal kadın, yeni rejimin ve millî istikbalinin temeli olarak görülmüştür. Böylece ev ve aile hayatında kısa zamanda inkılaplarla değişiklikler yapılacak, Türk istikbali bu kurumlarda geleceğe sağlam bir şekilde hazırlanacaktır.

Dergide Dr. Muzaffer Sezer tarafından, kadının ailedeki durumu ve ailenin kendisinden beklediği görevlere ilişkin yazılar yer almıştır. Sezer, bir başka yazısında, kadının gerek çocukları gerekse kocası, dolayısıyla ailenin istikbali üzerinde yapacağı etkiden bahsederek, Türk kadınının ev dışında çalışmasının gerekli olup olmadığına yönelik bir irdeleme yapmıştır. Genel değerlendirme neticesinde ekonomik durumları uygun olan ailelerin kız çocuklarının kız enstitülerinde ev bakımı, çocuk bakımı alanında eğitim almalarını, çalışmak zorunda olan kız ve kadınlara ise ciddi bir terbiye verilmesi lazım geldiğini belirtmektedir.⁷⁰ Yine dergide sosyal hayat içerisinde ana olan kadına hükûmetin daha şefkatli davranması sureti ile aile ve cemiyete daha faydalı olabileceği vurgulanmıştır. Kadına hiç olmazsa çocuğunun bebekliğinde yardımcı olunması gerektiği, bu hususta ilk akla gelen yardımın; çalışan kadının doğumdan iki ay evvel başlamak üzere bir yıl izinli sayılmasının cemiyete, millete karşı bir ödev olduğu belirtilmiştir.⁷¹ Çocuk refahına ilişkin, sosyal politika oluşturulması kapsamında, dergide çalışan bebekli anneler unutulmamıştır.

Derginin ilerleyen sayısında, “*Maksat Eğlence*”⁷² başlığı altında, makul düşünen kimselerin fala inanmamakla beraber boş zamanlarında sadece eğlenmek için iskambil falı ile hoş vakit geçirebilecekleri ifade edilerek, iskambil falı oyunu tarif edilerek kâğıtların anlamları açıklanmıştır. Yine, 30 Eylül 1888 yılında yapılan ilk güzellik müsabakası dergide yer almıştır.⁷³ Böylece dergi anne temelinden okuduğu güzellik anlayışından eksen kaydırıp güzellik yarışmalarında kabul edilen güzellik algısına doğru bir yönelme içerisine girmiştir.

1946 yılının Ağustos ayında yayınlanan dergide, Batılı film yıldızları yer almış, “*Yıldızlar Yaşlanmıyor*” başlığı altında, yabancı yıldızların, saç, cilt, kaş tarzlarına

⁶⁹ “Kız Sanat Enstitülerinin Rolü ve Denizli Kız Sanat Enstitüsü”, *age*. Cilt 4, Sayı 9, 1947, s. 17.

⁷⁰ Muzaffer Sezer, “Kadın ve Hayat Mücadelesi”, *age*. Cilt 2, Sayı 7, 1945, s. 8.

⁷¹ İsmet Kür, “Çalışan Anne ve Hükûmet Yardımı”, *age*. Cilt 2, Sayı 9, 1945, s. 17-18.

⁷² Nihal Yalaza Taluy, “Maksat Eğlence”, *age*. Cilt 3, Sayı 3, 1946 s. 15.

⁷³ *age*. Cilt 3, Sayı 4, 1946, s. 26.

ilişkin güzel yorumlar yapılmıştır. Görüleceği üzere, İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle beraber, yeniden şekillenen dünyada, Türk Kadın'ına sunulan imaj da değişime tabi olmuştur. Öyle ki artık kadın dişil öğeleri ile ön plana çıkmış, kadın kimliği yeniden oluşturulmuştur.

Dergide, kadınların eşlerine nasıl davranmaları gerektiği konusunda, önerilerde bulunmaktadır. Kadın, ev aile ve çocuk konularını içeren, "*İdeal Koca ve Baba*" başlıklı yazıda, erkeklerin hoşuna gitmeyen yedi hususlar şu şekilde sıralanmıştır; "*evlendikten sonra kendinizi bırakmayın, evde paspal olmayın, kocanızın yalnız karısı değil sevgilisi olunuz, dırıldır yapmayın, kocanıza karşı hayranlığınız geçmesin, çocuk olduktan sonra kocanızı ihmal etmeyin, kocanıza hükmetmeye çalışmayın,*" şeklinde sıralanmaktadır.⁷⁴ Görüleceği üzere, evde, ailenin mutluluğu için kadınlara, erkekler tarafından yazılan rol ve sorumluluklar yüklenmektedir. Böylece kadının ev içi konumu kapsamında tanımlanmış rollere ilişkin davranış kalıpları yüklenmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası, Türk Dış Politikası kapsamında Amerika ile olan yakınlaşma dergiye de yansımıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonra dergide Amerikalı kadınların yaşantılarına ilişkin bilgiler artmış, Hollywood yıldızlarının resimleri ve yaşantılarına ilişkin yazılar dergide yer almaya başlamıştır. Hollywood yıldızlarının aşk hakkında ne düşündüklerine ilişkin yapılan anket cevapları dergide yer almıştır.⁷⁵ Söz konusu dönem itibarı ile kapak resimlerinin belirgin makyajlı fotoroman tarzı bir çizim ile tek kadın görseline ağırlıklı yer verildiği hikâyelerde kadın, erkek ilişkileri ve aşk konularının yoğunlukla işlendiği görülmektedir. "*Bir Amerikalı gibi alışveriş yapılması, Amerikalının dediği gibi ucuz eşya alacak kadar zengin değilim düştürü ile hareket edilmesi ucuz eşyanın ömrünün kısa olacağı*" ⁷⁶ belirtilerek Amerika'da yürütülen çalışmalar ve Amerikalıların tutum ve davranışları tavsiye niteliğinde dergide yer almıştır. Ayrıca Amerika yansımaları dergide, "*Hollywood Kadınlarının Vakitlerini Nasıl Geçirdiği*", konusu ile devam etmiş, Betty Grable'nin evine son derece bağlı olduğu, Greer Garson'un yemek pişirmeye bayıldığı, Rosalind Russel'in bahçe meraklısı olduğu, Olivia De Havilland'ın dikiş dikmeden hoşlandığı gibi bilgilere yer verilmiş⁷⁷, Lavren Bacall⁷⁸ bir Hollywood yıldızı olarak eşsiz güzellik tanımlaması ile anlatılmıştır. Yine derginin farklı bir

⁷⁴ Tarhan Toker, "Kadın Ev Aile ve Çocuk, İdeal Koca ve Baba", *age*. Cilt 3, Sayı 4, 1946, s. 32.

⁷⁵ "Yıldızları ve Aşk", *age*. Cilt 4, Sayı 3, 1947, s. 10.

⁷⁶ "Bir Avuç Bilgi" *age*. Cilt 3, Sayı 11, 1947, s. 2.

⁷⁷ Melih Başar, "Hollywood Kadınlarının Vakitleri Nasıl Geçer?", *age*. Cilt 3, Sayı 2, 1947, s. 16.

⁷⁸ Melih Başar, "Eşsiz Güzel Lavren Bacall", *age*. Cilt 3, Sayı 2, 1947, s. 16.

sayısında farklı bir Hollywood film yıldızı Esther Williams'ın⁷⁹ hayatına resimleri ile iki sayfa ayrılmıştır. Nitekim rol model olarak anılan, Amerikalı kadınların evine bağlı, evinde yemek pişiren dikiş diken, bahçe işleri ile meşgul olan kişiler olarak resmedilmiştir. Böylece bu tutum ve davranışlar, Türk kadınları için örnek gösterilerek bu davranışlar Yeni Türkiye'nin kadınlarına rol model olarak sunulmaktadır.

Derginin son sayılarına doğru Amerika'nın kültür politikasının dergide istikrarlı bir şekilde artış gösterdiği görülmektedir. Bu kapsamda, Hollywood yıldızı, Ingrid Bergman'a⁸⁰ dergide çalışkanlığının ve güzelliğinin konu edildiği, sekiz sayfalık uzun bir yazı olan "*Sarışın Melek*"⁸¹ yazısı ve "*Peggy*" başlığına yer verilmiştir.

Dergide Amerika'yı ilgilendiren konuların yanı sıra İngiltere ile ilgili haberlere de yer verildiği görülmektedir. "*İngiltere Veliatlı Prenses Elizabeth*"⁸² ve "*Doğumundan Bugüne Kadar Prenses Elizabeth*"⁸³ yazılarında, İngiliz prensesin hayatına, "*Prenses Elizabeth'in Gelin Kıyafeti*"⁸⁴ ile gelinliği ve düğün sonrasında giyeceği elbiseye resimlerle yer verilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, İngiliz prensesinin hayatına dair yazılara birincisi, dördüncü cilt beşinci sayıda, ikincisi, üç sayı sonra olan bir yazı ve görsellerle tekrar edilmesi savaş sonrası, Batı ile olan yakınlaşmanın bir göstergesi olarak görülebilir. Bilhassa batılı kadın tiptemesi ile esasen bir batı hayranlığının tesirine çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bunlardan başka, dergide Amerika'da yayınlanan Clifford R. Adam tarafından yazılan "*Koca Bulmanın Yolları*" adlı kitap tanıtılmış, kitabın içerisinde yer alan kız hangi yaşta evde kalır, flörtün zararları, öpüşme konu başlıklarına yer verilmiş, "*Amerikan Kadınlarını Üzen Problem*" yazısı ile evlendikten sonra iş hayatı, ev ve çocuk bakımının nasıl olabileceği değerlendirilmiştir.⁸⁵ Sosyal hayat içerisinde evlenme hususunda dahi Amerika'da yayınlanan bir kitabın referans alınması, Amerikan toplumu ile Türk toplumunun örfi, dinî ve geleneksel yapı olarak birbirinden uzak iki toplum olduğu gerçeği göz ardı edilerek ve tersine Amerika gibi olma çabasından ileri gelmektedir denebilir.

Moda Giyim Kuşam ve Yeni Kadın

⁷⁹ "Esther Williams'ın Hayatı", *age*. Cilt 4, Sayı 7, 1947, s. 10.

⁸⁰ Melik Başer, "Ingrid Bergman", *age*. Cilt 4, Sayı 4, 1947, s. 11.

⁸¹ "Sarışın Melek", *age*. Cilt 4, Sayı 8, 1947, s. 13.

⁸² "İngiltere Veliatlı Prenses Elizabeth", *age*. Cilt 4, Sayı 5, 1947, s. 8.

⁸³ "Doğumundan Bugüne Kadar Prenses Elizabeth", *age*. Cilt 4, Sayı 8, 1947, s. 10.

⁸⁴ "Prenses Elizabeth'in Gelin Elbisesi", *age*. Cilt 4, Sayı 9, 1947, s. 4.

⁸⁵ "Amerikan Kadınlarını Üzen Problem", *age*. Cilt 4, Sayı 9, 1947, s. 6.

Türk Kadını'nda annenin temiz ve uyumlu giyinmesine⁸⁶ dair yazılar yer alırken bunun yanı sıra moda konusuna ilişkin yazılara da yer verilmiştir. Bu husus bazı yazılarda moda konusuna eleştirel bakış açısı ortaya koymuş, hatta modanın insanın tabii güzelliğini bozduğuna dair bilgilere yer verilirken “*modern kadının cendereye sıkışmış ayakları*” başlığı ile topuklu ayakkabı resmedilmiştir.⁸⁷ Anlaşıldığı üzere, *Türk Kadını'nda* “*Moda*” başlığı tercih edilmemekle beraber konuya tamamen izole kalinamamış, makyaj ve kozmetik konusunun ise ters orantılı bir şekilde yazıların arttığı görülmüştür. Dergide düzenli, temiz ve uyumlu giyime de önem verilmiş, yazıların içerikleri doğrultusunda konu başlıkları kullanılmış, basmadan genç kız elbise modelleri,⁸⁸ boyanmış kaput bezinden ve basmadan yapılan az masrafla keten ve emprime zevki veren elbise ve çanta modelleri,⁸⁹ eski elbiselerin elden geçirilerek yeniden istifade etmeye yönelik⁹⁰ modellere yer verilmiştir. (bk. *Görsel 5*) Bunun yanı sıra giyim kuşama ilişkin sayfalarda, en yeni “*Londra Modelleri*” başlığında dünyadaki moda trendinin yakından takip edildiği görülmektedir.⁹¹ (bk. *Görsel 6*) “*Londra Modelleri*” başlığı derginin farklı sayılarında da yerini almıştır. Fötr şapka, gece giyilebileceği belirtilen elbise modeli ve çanta tanıtımı, derginin ilk sayfasında “*Londra Modelleri*” başlığı altında yapılmıştır.⁹²

1944 Türkiye’si düşünüldüğünde, derginin ilk sayfasında yer alan Londra modelleri toplumun ne kadarının ihtiyacına yönelik ve toplumun ne kadarını temsil ettiği sorusu tartışmaya açıktır. Yine dergide, dünyaca ünlü bir şapka desinatörü olduğu belirtilen ve Windsor Düşesi Joan Crawford ve Dorothy Lamour gibi güzel giyinmek ile tanındığı belirtilen kişilere şapka tasarlayan Walter Florell tarafından yazılan “*Bir Şapka mı Satın Almak İstiyorsunuz?*” *Öyleyse*,⁹³ başlıklı yazıya yer verilmiştir. Söz konusu yazıda, şapka modelleri resimleri ile şapka satın alınır iken dikkat edilmesi gereken hususlar, kişinin kilosuna, saç modeline ve bulunduğu sosyo-kültürel duruma göre sıralanmıştır. Bunun yanı sıra, şapkanın toplumdaki yerine yönelik yabancı kaynaklardan yazılara yer vermeye başlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında yabancı

⁸⁶ *Türk Kadını Dergisi*, Sayı 4, 1944, s. 10.

⁸⁷ “Moda İnsanın Tabii Güzelliğini Bozuyor”, *age*. Cilt 3, Sayı 10, 1946, s. 5-6.

⁸⁸ *age*. Sayı 5, 1944, s. 20.

⁸⁹ *age*. Sayı 6, 1944, s. 10.

⁹⁰ “Eski Elbiselerinizi Değiştirerek Nasıl İstifade Edebilirsiniz”, *age*. Cilt 3, Sayı 11, 1947, s. 7.

⁹¹ *age*. Sayı 6, 1944, s. 18.

⁹² *age*. Sayı 8, 1944, s. 2.

⁹³ Walter Florell, Çev. M. BAŞER, “Bir Şapka mı Satın Almak İstiyorsunuz? Öyleyse”, *age*. Cilt 4, Sayı 10, 1948, s. 10.

kaynaklardan çevirisi yapılan yazılar içerisinde şapka da girmiştir; ancak, yazıda yer alan şapka modelleri toplumun yaşantısına oldukça uzaktır.

Dergide, dolgun göğüsler ve geniş kalçaların yeniden moda olduğu belirtilerek beli ince gösteren korselerin, tarihi anlatılarak, korselerin kadın güzelliğinde becerisi konu edinilmiştir. Shakespeare zamanında bir kadının belinin çevresinin altmış iki santim olması gerektiği, bunun içinde kadınların korseye başvurdukları, korselerin bu konuda oldukça başarılı olduğu kadınların güzel görünmek için, eski zamanlardan beri korseye başvurduğu, belirtilmiştir.⁹⁴

Türk Kadını Dergisi’nin özellikle, İkinci Dünya Savaşı sonrası sayılarında, fiziksel dış görünüşün satın alınarak oluşturulabileceğine dair yazıların daha fazla yer aldığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar Kurumun süreli yayınlarında, köy ve köylü kadın profili unutulmamış olmakla birlikte, bütün bu anlatılanlar dönemin Türkiye’sinde, şehirlerde, sınırlı sayıda bir kesime yönelik içerikler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türk Kadını’nda, evde kullanılabilecek evin düzenli ve bakımlı görünmesini sağlayacak el işi ürünler tanıtılmıştır. “İş örneği” başlığı altında, yatak odası takımı, mendil dantel örnekleri konu edinilmiştir.⁹⁵

Türk Kadını’nda kadınların sağlıklı ve bakımlı olmaları, cilt bakımına önem vermeleri, renkli ve parlak bir cildin pek çok kişide sıhhat göstergesi olduğu belirtilerek yağlı, kuru, akneli, sarı ciltlere ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca kullanılan rujun renginin durup dururken mora veya turuncuya dönmesi, ciltte fazla asit bulunması ihtimali olduğu, bunun sebebinin ise gıdalardaki alkalik maddelerin asitli maddelere nazaran az gelmesi ihtimali üzerinde durulmuş, güzellikle meşgul olmanın yalnız güzelliğe değil sağlığa da faydası bulunduğu, cildin sağlığın barometresi olduğu belirtilmiş,⁹⁶ çene ve boyun hatlarının güzel olması için tavsiyelerde bulunarak, her gün yapılabilecek hareketler tavsiye edilmiştir.⁹⁷ Verilen bilgiler ve tavsiyeler, sınırlı sayıda bir kitleye hitap etmekle birlikte, bugün için dahi güncelliğini korumakta olup kadınların günlük hayatta rahatlıkla kullanabilecekleri bilgiler olduğu düşünülmektedir. Bu bilgiler günümüzde kadına yönelik süreli yayınlar, radyo, televizyon ve sosyal medyada kadınların yararına sunulabilecek bilgileri içermektedir. Dergide cilt sağlığı üzerinde durulur iken kozmetik ürünlerden de bahsedilmektedir. Derginin

⁹⁴ “Beli İnce Gösteren Korseler”, *age*. Cilt 4, Sayı 10, 1948, s. 12.

⁹⁵ *age*. Sayı 8, 1944, s. 9.

⁹⁶ Nihal Yalaza Taluy, “Cildiniz Sıhhatinizin Barometresidir”, *age*. Cilt 2, Sayı 3, 1945, s. 15.

⁹⁷ “Çene ve Boyun Hatlarının Güzel Olması İçin On Tavsiye”, *age*. Cilt 3, Sayı 10, 1946, s. 13.

ilerleyen sayılarında, kadınlarda güzellik, cilt bakımı gibi konulara daha fazla yer verilmeye başlandığı görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonra dergide Amerikalı kadınlara ilişkin bilgiler artmıştır. Kanadalı oyuncu Deanna Durbin'in güzelliği, başarısı ve yardımseverliği ve anne olmasına ilişkin bilgiler yer almıştır.⁹⁸ (bk. *Görsel 14*) Söz konusu dönem itibarı ile kapak resimlerinin belirgin makyajlı fotoroman tarzı bir çizim ile tek kadın görseline ağırlıklı yer verildiği⁹⁹ (bk. *Görsel 12-13*) hikâyelerde kadın, erkek ilişkileri ve aşk konularının yoğunlukla işlendiği görülmektedir.¹⁰⁰

Derginin “*ana*” kimliğinden uzaklaşarak, “*modern kadın*” kimliğinin daha ön plana çıkarıldığı anlaşılmaktadır. “*Güzel Kalmak İster misiniz?*”¹⁰¹ konulu yazıda, güzellikle ilgili yeni bir seriye başlandığı haberi verilmekte, kadın ve kadın güzelliğine ilişkin Amerikalı kadınlarından örnekler ile yazıya başlanmaktadır. Güzellik konusu, “*Her Zaman Genç Görünebilirsiniz Ancak...*”¹⁰² yazısı ile devam etmiş, saç ve cilt bakımı ve makyaj konusunda bilgilere yer verilmiştir. Makyaj konusunda, “*...tipinize ve cildinize yakışanı yapınız. Geceleri çokça boyanabilirsiniz. Sabahleyin ve öğleden sonra boyada o kadar aşırıya gitmeyiniz...*” ifadesinin yanı sıra yine “*Güzelliğinizi Korumak İçin*”¹⁰³ başlıklı yazıda “*...cildinizin sivilesiz, şeffaf ve lekesiz olması için her sabah aç karnına bir bardak sıcak suya limon sıkarak içiniz...*” denilerek sonrasında güzellik banyosu ve cilt maskesi tarifleri verilmiştir. Kadının güzelliğinin birtakım nispetlere dayandığı bu nispetlerinse ölçülerle bulunacağı bu ölçülerin doğru alınmaması gereksiz kaygılara sevk edeceği bu nedenle ölçülerin doğru alınması için gerekli bilgilere yer verilmiştir.¹⁰⁴

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yayınlanan derginin sayılarında, makyaj konusunun sıklıkla işlendiği görülmektedir. Anlaşılabacağı üzere, derginin 1946 yılında yayınlanan dördüncü cildi, beşinci sayısı kapak resminde de yoğun dudak makyajlı bir kadın resmine yer verilmiştir.¹⁰⁵ Derginin söz konusu yıllarda güzellik algısı üzerinden yeni kadın tipolojisi oluşturmaya başladığı

⁹⁸ “Deanna Durbin’in Anne Oldu”, *age*. Cilt 4, Sayı 1, 1947, s. 15.

⁹⁹ *age*. Cilt 4, Sayı 1, 1947, s. 1.

¹⁰⁰ Cahit Uçuk, “Sana, Bana ve Hayata Dair”, *age*. Cilt 4, Sayı 3, 1947, s. 6.

¹⁰¹ “Güzel Kalmak İster misiniz?”, *age*. Cilt 3, Sayı 6, 1946, s. 10.

¹⁰² “Her Zaman Genç Görünebilirsiniz Ancak...” *age*. Cilt 3, Sayı 6, 1946, s. 14.

¹⁰³ “Güzelliğinizi Korumak İçin”, *age*. Cilt 3, Sayı 9, 1946, s. 8.

¹⁰⁴ *age*. Cilt 3, Sayı 6, 1946, Sayı 12.

¹⁰⁵ *age*. Cilt 4, Sayı 5, 1946, s. 1

görülmektedir. “*Güzelliğe Dair*”,¹⁰⁶ başlıklı yazıda, kadının güzelliği ile erkeğe çok zor işleri dahi yaptırabileceği fikri ile başlanarak, güzellik için kadınların zaman, emek harcamaları gerektiği, hatta güzellik için, burun, kulak, çene biçimlerinin biraz paraya kıyıp, birazda acıya dayanılarak değiştirilebileceği vurgusu yapılmıştır. Görüleceği üzere güzellik algısında değişimler olduğu görülmektedir. Günlük hayatta kullanılabilecek pratik bilgilerde, Amerikalı kadınların çok makyaj yaptıkları halde ciltlerinin parlaklığı ve körpeliğini korudukları belirtilerek, bunun sırrının; geceleri makyajlarını çıkardıktan sonra yüzlerine yağlı veya cildi sıkacak bir madde sürmemeleri, yüzlerine sadece herhangi bir meyve suyu sürerek bunu sabaha kadar tuttukları, bu iş için limon veya muzdan başka herhangi bir meyve kullanılabileceği ifade edilmektedir.¹⁰⁷

Dergide Amerikalı kadınlardan örnekler, İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle beraber, görülür şekilde artmaya başlamıştır. Yine İkinci Dünya Savaşı sonrası yayınlanan sayılarda, ilk sayfada, Bette Davis, Martha Vickers, Margo, Nina Foch, Poulette Goddard, Jeannette Mac Donald, gibi yabancı film yıldızları saç modelleri tanıtılarak, yıldızların niçin bu şekilde saç modelleri tercih ettiği açıklanmış,¹⁰⁸ *Hangi Yıldızın Tipindesiniz*¹⁰⁹ yazısı ile okurların Amerikalı yıldızlardan hangisine benzediklerinin kıyaslanmasına yönelik bilgiler sunulmuştur. Modaya ilişkin yazılar derginin ilerleyen sayılarında devam etmiştir. Savaşın bitmesiyle, modanın ve zarafetin merkezi olarak adlandırılan Paris'te modanın durumunun ne olduğu ayrıca “*Paris Modaları*”¹¹⁰ başlıklı yazıda tartışılmıştır. Söz konusu şartlar altında, Parisli kadınların zarafetini koruduğu belirtilmiştir.

Toplumsal hayat içerisinde kadının bulunması gereken konumu hakkında dergide yer alan yazılar bize bilgiler sunmaktadır. “*Kocasını Bir Sevgili Gibi Karşılmasını Bilen Kadın*”¹¹¹ yazısında, evliliğin devamının öneminden bahsedilir iken, kadınlara öğütler verilerek, her zaman cazip ve çekici olunması, kocanın öfkesini tahrik etmeye sebebiyet verilmemesi, para konusunda titiz olunması ve kavgadan kaçınılması, eşin güler yüzle ve hoş bir görünüşle karşılanması gerektiği belirtilmektedir. Görüleceği üzere, dergide idealize edilen kadın tipolojisi, evde kocasını bakımlı, güler yüzlü sevgi ile bekleyen kadın olarak çizilmektedir.

¹⁰⁶ Nihal Yalaza Taluy, “Güzelliğe Dair”, *age*. Cilt 4, Sayı 7, 1947, s. 13.

¹⁰⁷ “Bir Avuç Bilgi”, *age*. Cilt 3, Sayı 11, 1947, s. 2.

¹⁰⁸ *age*. Cilt 4, Sayı 6, 1947, s. 2.

¹⁰⁹ “Hangi Yıldızın Tipindesiniz”, *age*. Cilt 4, Sayı 9, 1947, s. 11.

¹¹⁰ Mümtaz Faik Fenik, “Paris Modaları”, *age*. Cilt 3, Sayı 4, 1946, s. 14.

¹¹¹ “Kocasını Sevgili Gibi Karşılmasını Bilen Kadın”, *age*. Cilt 4, Sayı 1, s. 5.

Dergide yaz aylarının işlendiği sayılarda, yazın nasıl giyinileceği hususuna yer verilmiştir. Derginin dördüncü cilt, dördüncü sayısı ilk sayfada yılın mayo modelleri¹¹² ile başlamış, yaz ve kadın konusu ile ortak bir bilinç ve farkındalık ile beraber davranış değişikliği geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bundan hareketle kadına modern bir görünüm verilme çabası temelsiz bir yapıya entegre edilmeye çalışılması sonucunu doğurmuş, bu yazılar hedef kitle olarak çok kısıtlı bir zümreye hitap etmiştir.

Türk Amerikan ilişkileri, İkinci Dünya Savaşı sonrası, Soğuk Savaş Dönemi etkisiyle sıklık kazanmış; 1945’li yıllar ve sonrasında, stratejik ortaklığa doğru yol almış, 1952 yılında Türkiye’nin NATO’ya üye olmasıyla kurumsallaşmış denilebilir.¹¹³ Dergide Amerika ile başlayan yakınlaşma ile beraber, Amerikan kadını örnek tutum ve davranışları ile *Türk Kadını*’nda yerini aldığı anlaşılmaktadır; ne var ki, Amerikan toplumu için tüm anlatılanların ne derece Türkiye için geçerli olduğu, Amerikan kadının Türk Kadınına ne kadar uygun tutum ve davranışları bulunduğu ise tartışmaya dahi açılmamıştır.

Türk Kadını’nda yer alan temaların oranları, her bir konu başlığının kaç sayıda işlendiği şeklinde gösterilmektedir (bk. Ekler – *Grafik 1*). Dergi temalarına göre incelendiğinde, günlük hayatta kullanılabilecek olan faydalı bilgilerin, sosyal hayatta kadın, hikâye ve moda-el işi konularının ağırlıklı olarak ele alındığı görülmektedir. Dergide kadınların günlük hayatta kullanabilecekleri bilgiler, yemek tarifinden tutun, günün modası elbise ve şapka modelleri, cilt bakımı, makyaj konuları faydalı bilgiler içerisinde değerlendirilerek, magazinsel bir dergi yoğunluğu ile okuyucuya sunulmuştur.

Bunun temelinde hem çağı yakalama gayreti söz konusudur hem de Türk kadını hedeflendiği üzere modern bir görünüme kavuştu çıkarımıyla hareket edilerek bir sonraki aşamaya geçilmiş olup söz konusu içerikler dergide yerini almıştır. Özellikle kadının sosyal hayatta ki konumu ile görünümü konusunda dergisinin merkezinde yer alan konuların başını çekmesi aslında dergisinin ana hedefinin kadının görünümü sonrasında kadın unsurlarının diğer kısımlarıdır diyebiliriz. Kadını her açıdan geliştirme hedefiyle hareket eden dergisinin sağlık, beslenme gibi konularla kadınlara yol gösterirken, şiir ve hikâyeler konu başlıkları ile tarih konusunda kadınların gelişimine de katkı yapma hedefinde olduğu söylenebilir. Gaye “*süper kadını*” yaratmak olduğu için temalar onu oluşturan unsurların bir araya gelmesi şeklinde ortaya çıkarılmıştır diyebiliriz.

¹¹² “Bu Yazın Mayoları”, *age.* Cilt 4, Sayı 4, 1947, s. 2.

¹¹³ Ayrıntılı bilgi için bk. Ozan Ömeci, *Türk Amerikan İlişkileri*, Urzeni Yayıncılık, İstanbul, 2021.

Sonuç

Çocuk Esirgeme Kurumu süreli yayınları arasında yer alan Türk Kadını Dergisi, kadın olgusunu önce “Ana” sonrasında “Kadın” olarak idealize edilmiş bir tipoloji üzerinden ele almıştır. Yeni Türkiye’nin idealize edilen kadın tipinin nasıl giyinmesi nasıl davranması ve de nasıl yaşaması gerektiği yayınlarda resmedilmiştir. Millî mücadele sonrası yeni kurulan rejimin önemli gördüğü Türk kadınının çağdaşlaşması süreli yayınlar üzerinden okunduğunda, modernleşme ile batıdaki kadın figürünü Türk kadınına entegre etme çabasına sahne olan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni kurulan rejimin oluşturmak isteği “Yeni Toplum” ekseninde, “Yeni Kadın”, *Türk Kadını*’nda resmedilmiş, ayrıca yeni toplum düzeninde, yeni aile içerisinde yer alan “yeni kadın” tanımlaması yapılmıştır. Dergi kadın perspektifinden bir aile dergisi olarak yayın hayatını sürdürmüştür. İlk sayılarında, “geleneksel kadın” perspektifinde yer alan yazılar ilerleyen sayılarda “modern kadına” yönelik yazılara dönüşmüştür. Ayrıca geleneksel kadın, anne ve modern olarak nitelendirilen kadın tipolojisi arasında gelgitler olduğu görülmektedir.

Türk Kadını Dergisi, özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki yayınlarında, güzellik, cilt bakımı, giyim, Türk-Amerikan ilişkileri seyri doğrultusunda Amerikan kadını, Hollywood yıldızlarının yaşantıları, giyim ve kuşamlarına ilişkin konularda yazılara daha ağırlıklı yer vermeye başlamıştır. “Anne” kimliğinden yavaş yavaş uzaklaşmaya başlayan içerikler magazinsel konulara evrilmiştir diyebiliriz. Kadına verilen kimlik ve yaratılan kadın imajı bir noktadan sonra süper kadına dönüşmüş, hayatın içinde ve evde sorumluluklar bağlamında her zaman, her konuda becerikli olması beklenir hale dönüşmüştür. Bu bakış açısı üzerine Amerikan kadını imajı Türk kadınına giydirilmeye çalışılmış o noktada yayınların ekseninde kaymalar olduğunu görülmüştür. Yayınların en başta amaçladığı Türk aile yapısı içinde kadın imajı sonunda bakımlı “süper kadın” varyantına dönüşmüştür. Burada yapılamaya çalışılan tartışmaya açık olmakla birlikte çıkarılan sonuç hedef kitlenin çok dar olduğu bir yayıncılık ortaya çıkmıştır bunun yanı sıra *Türk Kadını* adından ve Kurumun esas meselesi çocuk davasından çok uzak bir noktada yayın hayatını tamamlamış, toplumsal gerçekliği yansıtmayan bir Türk kadını yaratılmaya çalışılmıştır.

Kaynaklar

Kitaplar, Makaleler, Tezler

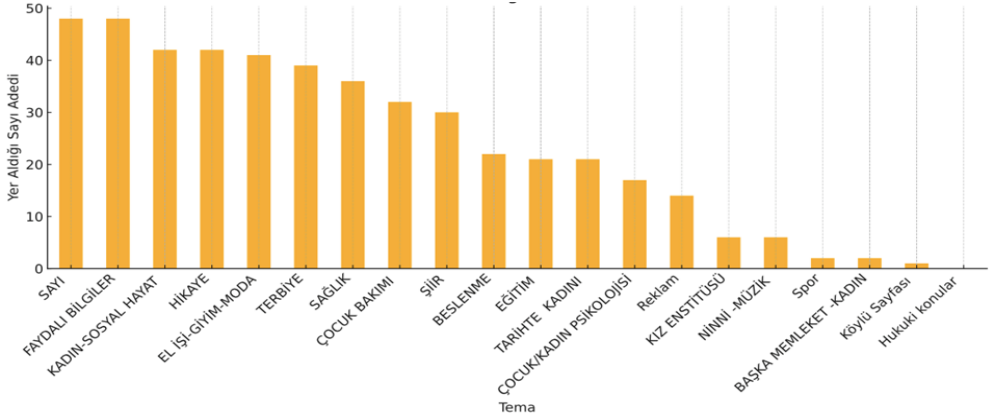
Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi (1948), Sümer Matbaası, Ankara.

DÖNÜMCÜ Işıl - TURNA Nalan (2017) *Türk Kadını Dergisi Kapak Resimleri ve Kadın İmajı, IV. Yıldız Sosyal Bilimler Kongresi*, İstanbul, 2017, s. 62.

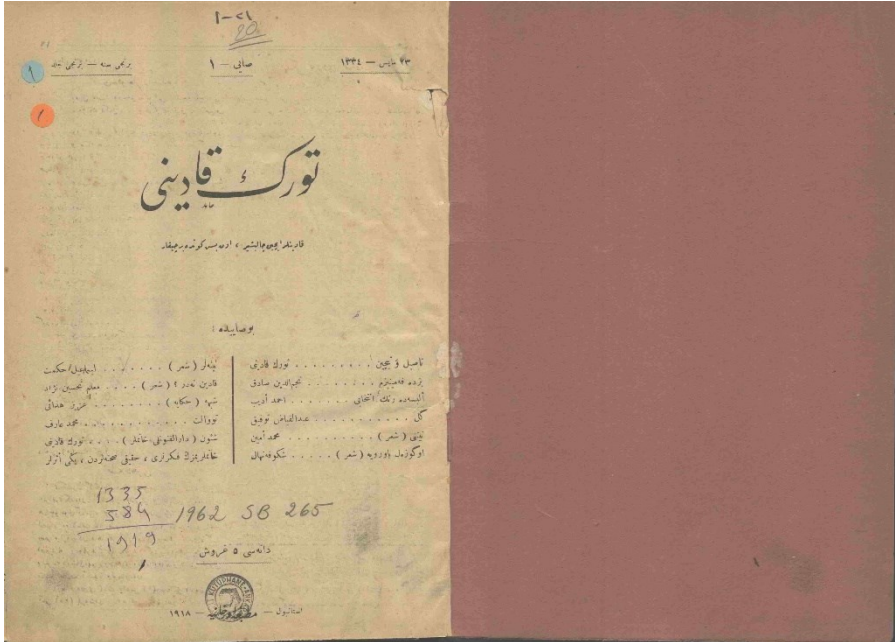
- GEZER Gülnaz (2020) *Ankara Kız Lisesi (1923-1977)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- İŞİK Esra (2021) Erken Cumhuriyet Dönemi Kadın Dergilerinde Kadın İmajı: Ev Kadını Dergisi Örneği, *Folk Edebiyat*, Cilt 27, Sayı 106-ek, 2021, s. 211-228.
- KOÇER Dilara Nergishan (1999) *A Study on the Representation of Turkish Woman in The Media in an Early Republican Era: The Magazin Ana (1938-1942)*, The Graduate School of Social Sciences of The Middle East Technical University, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- KONUKÇU Celal Kürşad (2022) *Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (1923-1981)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- OBUZ Ömer (2024) İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Bir Polemik: Türkler Ecneblerle Evlenmeli mi? *CTAD-Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 20, Sayı 40, s. 301-323.
- ÖZTÜRK Seda (2010) *Birinci Dünya Savaşı Sonunda Türk Kadını ve Türk Kadını Dergisi* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- POYRAZ Esra Fahriye (2010) *II. Meşrutiyet Dönemi Kadın Dergiciliği ve Türk Kadını Dergisi*, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- MAALOUF Amin (2013) *Beatrice'ten Sonra Birinci Yüzyıl*, Çev. Orçun TÜRKAY, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- METİNSOY Elif Mahir (2020), Türk Kadını Dergisi ve Mütareke Döneminde Kadın Yazarlar, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 64, s. 271-292.
- SALZMAN C.G. (2013) *Yengeç Kitap*, Çev. Ali ÇANKIRILI, Zafer Yayınları.
- SARIKAYA Makbule (2011) *Türkiye Himaye-i Etfâl Cemiyeti, 1921-1935*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- SEZER ARIĞ Ayten (2006) Türklerde Kıyafetin Kısa Tarihi, *Atatürk Araştırma Merkezî Dergisi*, Cilt 12, Sayı 64-65-66, s. 141-160.
- THOMAS Felix (1931) *Kızlarımız*, Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, Çev. Hüseyin CAHİT, İstanbul.
- YEŞİLTUNA Serap (2024) Çocuk Esirgeme Kurumu Yayını Ana Dergisinde Kadın Algısı, *CTAD - Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Sayı 40, s. 269-300.

YILMAZ Mustafa (2001) *Atatürk'ün Modernleşme Modeli*, TİKA Yayınları, Ankara.

Ekler



Grafik 1 - *Türk Kadını* dergisinde yer alan temaların dağılımı



Görsel 1 - *Türk Kadını*, Sayı 1, 1918.



Görsel 2 - Türk Kadını, Sayı 1, 1944.



Görsel 3 - Türk Kadını, Sayı 1, 1944.



Görsel 4 - Türk Kadını, Sayı 2, 1944.



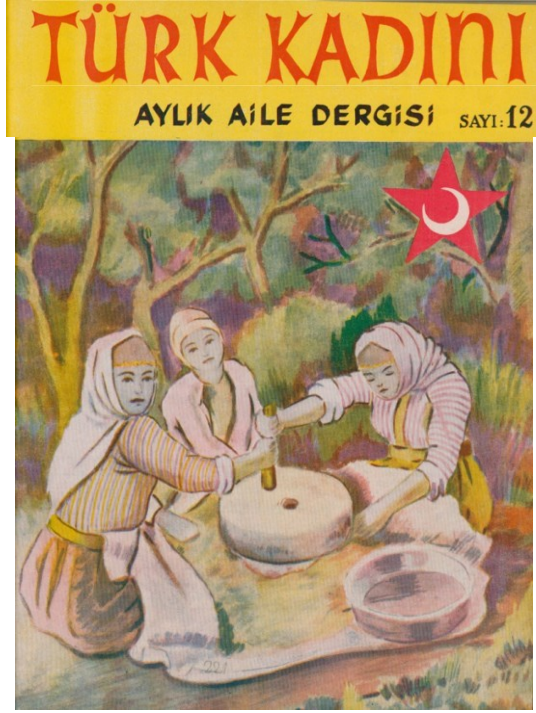
Görsel 5 - Türk Kadını, Sayı 6, 1944, s. 10.



Görsel 6 – *Türk Kadını*, Sayı 8, 1944.



Görsel 7 - *Türk Kadını*, Sayı 8, 1944



Görsel 8 - Türk Kadını, Sayı 12, 1944, s. 1.



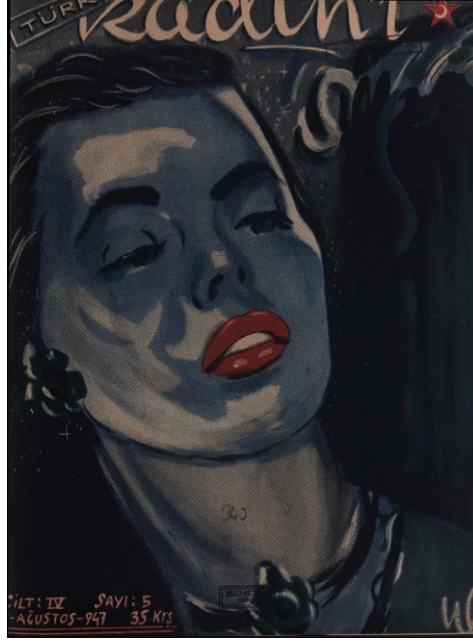
Görsel 9 - Türk Kadını, Cilt 2, Sayı 1, 1945, s. 1.



Görsel 10 - *Türk Kadını*, Cilt 2, Sayı 6, 1945, s. 1.



Görsel 11 - *Türk Kadını*, Cilt 2, Sayı 10, 1945, s. 1.



Görsel 12 - Türk Kadını, Cilt 4, Sayı 5, 1946, s. 1.



Görsel 13 - Türk Kadını, Cilt 4, Sayı 1, s. 1.



Görsel 14 - Melik Başer, “İngrid Bergman”, *Türk Kadın*, Cilt 4, Sayı 4, 1947, s. 11.